

کتاب

برشی کوتاه
از کتاب
محرمانه‌های
اقتصاد ایران

تفکر لیبرالی دوباره پس از جنگ بر اقتصاد ملی حاکم شد و همان نگاه‌های قبلی خود را بر اقتصاد ایران حاکم کرد، به گونه‌ای که با اجرای سیاست‌های تعدیل صندوق بین‌المللی پول، حجم عظیمی از منابع ارزی صرف واردات شد. کسری بودجه آشکار به کسری بودجه پنهان تبدیل و به شکل ایجاد و رشد سریع حساب ذخیره تعهدات ارزی در ترازنامه بانک مرکزی ظاهر شد. یا کسری بودجه ناشی از بدهی دولت تبدیل به بدهی شرکت‌های دولتی به بانک مرکزی شد که هر دو اینها همان تأثیرات کسری بودجه را داشتند. با توجه به اینکه کاهش ارزش پول ملی باعث افزایش جهشی منابع درآمدی در بودجه عمومی دولت می‌شود، این اتفاق موجب گسترش هزینه‌ها بویژه تشکیلات اداری شد و سهم دولت در اقتصاد برعکس شعارهای تعدیل، افزایش یافت! به گواهی اسناد سازمان برنامه و بودجه، حجم دولت در اقتصاد در دوران جنگ ۴۸ درصد بود و پس از جنگ با شعار تعدیل و کوچک‌سازی دولت، ضد آن عمل شد و اندازه دولت به صورت جهشی بیش از ۶۴ درصد افزایش یافت. البته شاخص‌های مشخصی نظیر نسبت مخارج دولت به تولید ناخالص داخلی، یا شاخص بودجه کل کشور به GDP وجود دارد که نشان‌دهنده عمق فاجعه است. ضمن اینکه اگر آمارهای عملکرد برنامه پنج ساله اول که در بسته مانده و در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کمتر از آن صحبت می‌شود با اهداف برنامه مقایسه شود، متوجه خواهیم شد که تفاوت‌های فاحشی با اهداف برنامه دارد. مثلاً در سال آخر برنامه، تورم به جای ۸٫۱ درصد به ۴۹٫۶ درصد افزایش یافت که این نرخ بسیار بالای تورم هنوز در تاریخ اقتصاد معاصر ایران بی‌سابقه است

انجمن اسلامی آمریکا و کانادا شبکه عظیمی از دوستانی بود که در آن سال‌ها با هم در ارتباط بودیم. آقایان رضا امراللهی، مجتبی خسروناج، عبدالحسین وهاجی، محمود واعظی، محمد هاشمی، مرحوم محسن نوربخش و... افرادی که هر کدام در دانشگاه‌های خود فعال بودند و با هم ارتباط داشتیم و به همراه هم به فعالیت‌های ضد رژیم می‌پرداختیم. در ضمن اجلاس‌های سراسری منظمی هم در آن برهه با هماهنگی انجمن‌های اسلامی برگزار می‌شد.

ناگفته‌های اقتصاد ایران در دوران دفاع مقدس به روایت وزیر اقتصاد در زمان جنگ برای تمام واردکنندگان کارنامه درست کرده بودیم

صنوف و اتحادیه‌ها را تشویق به واردات توسط خودشان می‌کردیم و حتی به آنها کمک فنی می‌دادیم و به جای فردمحوری، صنّف، اتحادیه و سندیکامحوری را در دستور کار قرار دادیم

طراحی کارنامه عملکرد واردکنندگان
برای هر واردکننده کارنامه‌ای درست کرده و عملکرد آنها امتیازدهی می‌شد. به قول معروف، صالحان در عمل بازرگانی مورد تکریم و در نتیجه فعال‌تر، ولی متخلفین در فهرست سیاه قرار می‌گرفتند.

عکس: ایرنا

از دلایل این اهمیت می‌توان به کاهش تاریخی قیمت هر بشکه نفت خام به ۵ دلار، ماجرای قهر کردن وزیر اقتصاد از کابینه، وضعیت اقتصاد ایران در ماه‌های پایانی جنگ و ابهامات در این باره، جزئیات اختلاف دیدگاه‌های وی با مرحوم نوربخش به عنوان رئیس کل بانک مرکزی و نقش و سهم اقتصاد و موضع‌گیری مسئولان اقتصادی آن دوره در قبول قطعنامه ۵۹۸ اشاره کرد. لذا موارد ذکر شده باعث شد تا این مقطع از تاریخ اقتصادی ایران به برهه‌ای پرابهام با رازهای مگوی بسیار تبدیل شود.

مقطع دیگر را می‌توان سال‌های ۸۹ تا ۹۲ دانست. سه سال پرچالش برای اقتصاد ایران، سال‌هایی که می‌توان آن را دوران اولین‌های بی‌شمار در اقتصاد ایران دانست. از اولین پرداخت نقدی یارانه‌ها تا اولین تحریم بانک مرکزی در تاریخ؛ دورانی پرچالش و پرچاشیه و صد البته دوران درس‌ها و عبرت‌های بزرگ برای ایران. در جلد اول کتاب

مردان اقتصادی جمهوری اسلامی از ابتدای انقلاب تاکنون در این ماجرا و بیان خاطرات، ناگفته‌ها و آموخته‌های خود از گذر زمان، جایگاه چندانی نداشته‌اند. موضوعی که تحقق و اجرای آن از سال ۹۲ در ذهنمان شکل گرفت و تا به امروز بعد از گذشت بیش از چهار سال همچنان ادامه دارد. مسیری که بررسی تاریخ اقتصاد ایران از نگاه مسئولان اقتصادی در دولت‌های مختلف پس از انقلاب بخشی از آن است.

همان‌طور که در مقدمه جلد اول کتاب محرمانه‌های اقتصاد ایران آمده است، به نظر می‌رسد از ابتدای انقلاب اسلامی تاکنون، اقتصاد ایران در سه مقطع تاریخی متفاوت، در شرایط بسیار حساسی قرار گرفته است. به نحوی که اقتصاد نقش تعیین‌کننده‌تری نسبت به سایر مقاطع در جریان‌های سیاسی و اجتماعی ایران ایفا کرده و از این حیث نسبت به سایر مقاطع از اهمیت بیشتری برخوردار است. مقطع تاریخی نخست، سال‌های ۶۴ تا ۶۸ است.

خود، زیستن در کنار مشاهیر آن رشته یا حداقل آشنایی با نحوه زندگی و خلق و خوی این افراد باشد. شاید از این باب است که همیشه خواندن کتاب خاطرات، ناگفته‌ها و دست نوشته‌های هیبران انقلاب‌ها و جنبش‌ها یا دانشمندان و نخبگان علمی و سردمداران مکاتب فکری و... همواره با استقبال افراد بیشتری روبه‌رو بوده و جزو آثار و سبک‌های محبوب در عرصه کتاب و کتابخوانی به شمار می‌رود. در ایران نیز بعد از انقلاب اسلامی توجه به این گونه تحت عنوان تاریخ شفاهی در عرصه ادبیات کشور و حول محور شخصیت‌های برجسته مذهبی و دفاع مقدس مورد توجه بسیاری از پژوهشگران و نویسندگان برجسته کشورمان قرار گرفت. ماحصل این تلاش‌ها انتشار آثار ارزشمندی از زندگی و خاطرات شخصیت‌های برجسته مذهبی، سیاسی و ملی در عرصه انقلاب و سپس دفاع مقدس بود. در این میان جای خالی تاریخ شفاهی اقتصاد ایران پشید ملموس و مشهود است. چنانچه

تیتریک

گروه اقتصادی

eghtesad@irannewsjournal.com

کتاب محرمانه‌های اقتصاد ایران (جلد دوم) حاصل گفت‌وگو با دکتر محمدجواد ایروانی؛ وزیر اقتصاد دولت در دوران دفاع مقدس ۱۳۶۸-۱۳۶۴ است که به تحقیق مهدی و میثم مهرپور انجام و به نگارش درآمده است. در این کتاب به مباحث گوناگونی از دوران فعالیت دکتر ایروانی اعم از تصمیمات و بازگشت وی به ایران، شروع به کار در نظام بانکی تا وزارت بازرگانی و وزارت اقتصاد و همچنین تحولات اقتصاد ایران در آن دوره پرداخته شده است که به صورت سلسله گزارش‌هایی در روزنامه ایران اقتصادی منتشر خواهد شد.

مقدمه مؤلف

شاید یکی از آرزوهای هر فرد در هر شغل و کسوتی در طول زندگی

